

Pilis ant kaukoliu

Lietuviui birželis nuo 1941 metų nėra žalias, o kruvinai raudonas mėnuo, nes susijęs su žudynėmis ir sibiriniais tremimais. Ši mėnesį sueina 30 metų nuo tu birželinį įvykį, kurie tapo traagiškai palietė yvas mūsų tautą, patekusių į vadinamo "socializmo statybos" mašineriją. Senasis rusų imperializmas, prisidėjęs komunistinių mesianizmo, grįžo į Lietuvą, Latviją ir Estiją su nauju veidu, bet senais tikslais. Grįžo jis kaip naikinanti lava, užliejusi Baltijos kraštus. Carų galybė, laikius juos priespaudoje 123 metus, subyrėjo ir sudegė revoliucijos ugnyje, bet per 22 metus ji vėl išnirio iš pelenų, atstisatė ir tapo diktatūrine galybe, privertusi skaltis yvas pasaulį. Taip, tai karinė galybė, kuri laikosi tankais, atominiais, ginklais, raketomis. Jei tai būtų pasaulinė galybė, pasiryžusi ginti žmonių ir tautų laisvę, sakytume, tai viso pasaulio palaima, bet, deja, yra atvirksčiai. Ji yra galybė, kuri naikina žmonių ir tautų laisvę. Jau besiformuodama ai rijo tautas, kaip ukrainiečiai, gudai, armenai, gruzinai ir t. t. O po II D. karo, pasinaudodama vakariečių neapdairumu, prarijo Baltijos tautas, paglemžė Lenkiją, Bulgariją, Rumuniją, Vengriją, Českoslovakiją, Albaniją, Jugoslaviją, R. Vokietiją. Tuo būdu Rusija pasirodė esanti iš prigimties imperialistinė. Jos nepakeitė nei kruvinos revoliucijos ugnis, nei pastarosios skelbti laisvės, lygybės, brolybės idealai — ji sutepė juos, iškraipė ir pajungė egoistiniam tikslam.

Karinē galybē sukēla žmonijos baime, bet neužsitarauja jos respekto, pagarbos, jeigu ji yra sutepta. Didi buvo Mussolinio galybė, kad didesnė Hitlerio, bet nė viena nenuspėlė žmonių pagarbos, nes ir viena, ir kita siekė imperialistišnių tikslų. Lygiai toje pačioje plotmėje stovi šiandieną Sovietų Sąjunga. Jos karinė galybė yra didžiulė sutepta, nes atnešė moderniają tautų vergiją. Kai Afrikos ir Azijos tautos, buvusios vakariečių valstybių kolonijoms, viena po kitos tampa nepriklausomoms šalims, tai sovietinė galybė nė negalvoja apie savo tautų išlaisvinimą. Pagrindinis jos rūpestis — suvirstinti pavergtuosius, kolonizuoti rusais visas periferijas ir tū būdu įvykdyti seną Maskvos svajonę. Kad tai neužsiklaidytų, matyti iš naujai paskelbtų statistikos duomenų. Pvz. Latvijoje rusų skaičius arčiau prie 30%, Estijoje — prie 25%. Taip vyksta mažesniųjų tautų skandinamių rusiškų jūroj. Tai didelė sovietinės galybės dėmė. Dar didesnė jos dėmė — fizinis tautų naikinimas, įvykdytas kolchozinimo laikotarpyje Ukrainoj ir kitur, o vėliau ir Baltijos kraštuose. Juk Sibiras yra tautų kapinynas. Šimtai tūkstančių žmonių ten sunaikinta vis tos nelemtos "socializmo statybos" vardan. Nuvykę į tokį Norilską kanadiečiai stebisi išaugusių miestų, bet nepagalvoja, kad tas miestas, kaip ir kiti, yra pastatytas ant milijonų žmonių kaukolių. Tai yra nė žmonių pasididžiavimas, bet smerktino brutalumo liudijimas, kuris kalba sunaikintųjų vardu.

Visa Sovietų Sąjunga yra tvirtovė, bet pastatyta ant nekaltų žmonių kaukolių. Ar gali tokia tvirtovė išlikti? Ji stovi jau daugiau kaip 50 metų, ir jos šaukliai skelbia, kad ji "nenugalima". Hitleris kalbėjo apie tūkstančių metų Reichą. Penkiadesimt ar šimtas metų žmonių ir tautų gyvenime yra, palyginti, gan trumpas laikotarpis. Kiekviena galybė, kad ir didžiausia, yra trapi, nes remiasi fizine jėga. Žymiai ilgiau išsilaiko moralinio-idejinio pobūdžio galybės, atremtos į žmonių širdžių vienybę, bet fizinės galybės tos atramos neturi. Jos egzistuoja, kol pajėgia telkti ir apvaldyti žmonių mases fizinėm priemonėmis, kuriom mūsų laikais talkina ir propagandinės. Sovietų Sąjungos atveju galėtų kaikas sakyti, kad tai idejinio pobūdžio galybė, kurios pagrinde vyrauja komunizmas. Deja, ši teorijoj gal ir graži ideja sovietų rankose išsigimė. Sovietai, užuot vykdė komunistines idėjas atsiremiami į žmonių širdžių vienybę, pasirinko brutalias jėgos kelią. Dėlto jie sukūrė didelę fizinę galybę, pridengtą neva idejine skraiste, bet prarado moralinę. Komunizmas tapo ne žavia idėja, savaimingai patraukiančia mases, bet epidemija, kuria turi persirgti mases, kad įsitikintų jos pavojingumu. Ir galimas dalykas, ta epidemija plis dar ilgai, palies didelių plotus, kol žmonija galutinai praręgės, kad tai ne idealas, o atvirktinė jo pusė, kad yra daug šviesesnės pasaulis, daug žavesnės pilis, kuri stovi ne ant kaukolių, bet ant meilės ir teisingumo pamatų. Tvirtovės ant kaukolių tėra piramidės, kurių išlikusios sienos kalba atitiesis kartoms apie didelę galybę, bet dar didesnę gėdą.

KANADOS IVYKIAI

ATSTOVAI PAKĖLĖ SAU ALGAS

Algu ir neapmokėstinimo pa-
pildo padidinimą sau ir senatori-
ams federacinio parlamento
mariai patvirtino 149:30 balsų
santykiu. Prieš šį įstatymą, ku-
ris praktiškai reiškia, pajamų
padidinimą beveik 50%, bal-
savo 16 NDP socialistų, 12 kre-
ditistų ir 2 konservatoriai iš
perijų vietovių. Nėmąs skai-
čius atstovų dėl galimos ne-
palankios rinkėjų reakcijos tą
dieną nedalyvavo parlamento
posėdyje. Tokių gretoms pri-
klauso ir naujosios "Action Ca-
nada" grupės vadas P. Hellver.

Keturias tuščias vietas federaciniam parlamente užpildė rinkiniai Ontario provincijos Brant apylinkėje, Nova Scotia — Central Nova, Kvebeko — Trois-Rivieres ir Chambly apylinkės. Papildomi rinkiniai parastai atskleidžia galimus krašto gyventojų politinės nuotikos pakitimus. Debiėjantį kanadiečių nepasitenkinimą premjero P. E. Trudeau ekonomine politika liudija Ontario Brant rinkinimėse apylinkėje liberalai R. McIntosh išties pralaimėjimas. Rinkimus 17.043:12.330 balsų santykiu čia laimėjo NDP socialistas D. Blackburn. Nors anksčiau šios apylinkės atstovu yra buvęs teisėjų paskiras liberalas J. Brown. Matyt, daug įtakos turėjo Brantfordo miesteli užgrūvęs nedarbas. Abiejose Kvebeko vietovėse atilaikė liberalai, tačiau jų rimais varžovais, ypač Trois-Rivieres, buvo R. Caouette kreditis-

tai, gerokai sumažinę liberalų turėtą persvarą. Nova Scotia provincijoje konservatorių pozicija lengvai apgynė E. Mackay.

Naujajai ilgai atidėliota Kanados biudžetą finansų ministeris E. Bensonas pateiks parlamentui birželio 18 d., 5 v. p.p. Ar jame bus steigiamų, dar nežinoma. Kaikuriuose pareiškimuose jis yra pasisakęs už specialias priemones bedarbių skaičiui sumažinti, kituose vėl teigia, kad Kanados ekonomija stovi ant tvirtų pagrindų, ir nėra reikalinga finansinės pakatos. Itakos jo galutiniam sprendimui gali turėti Dominijos statistikos biuro birželio 17 d. paskelbiami gegužės mėnesio duomenys nedarbo klausimu.

Ontario premjeras W. Davis sustabdė Spadiną greitkelio įrengimą Torontose, nors miesto vadovai šį \$142 milijonų projektą buvo patvirtinę. Didelį spaudimą išvystė Spadina gatvės gyventojai, kurių dauguma, ypač Toronto senamiestyje, yra žydai ir čia turi daug savykių. Nežinia, kiek išlaidų pareikalaus iki Lawrence Ave. jau įrengtas greitkelis, kuris dabar praranda savo prasmę. Premjeras W. Davis žada didesnę finansinę paramą Torontui ir siūlo įrengti miesto greitkelio susisiekimo liniją. Burmistras W. Denison čia buvo planavęs požeminį traukinį kartu su greitkelio automobiliams. Miesto vadovybė svarsto galimybę reikalaui nuostolių atlyginti.

Lietuviškas kryžius Degučių kaime, Zarasų apskrityje, fotografuotas 1938 m. Tokių kryžių sovietinė okupacijoj nedaug tėra išlikusių. Jie liudija mūsų tautos kančią, neišskiriant nė sibirinių trėmimų

Kai politikas susipainioja politikoje

Kanados premjers neatsargūs žingsniai ir pareiškimai sukėlė aštrią reakciją

Premjers P. E. Trudeau viešnagē Sovietu Sąjungoje, lankymasis tokiose užsienio vietose yra būtinas, kaip Norilskas ir Murmanskas, bei netikėtai pasirašytas reguliarių pasitarimų protokolais susilaukė plačių komentarų Kanados spaudoje. Dėmesio yra vertas gerai sovietus pažįstancio P. Worthingtono rašinys "Canada's Innocents Abroad — In 'Red Russia'", paskelbtas gegužės 28 d. "The Toronto Telegram" dienraštyje.

P. Worthingtonas, buvęs šio laikraščio korespondentas Maskvoje, prisimena amerikiečių humanisto Mark Twain 1867 m. kelionę į Viduržemio krastus, jo išpušiusį "The Innocents Abroad", kuriu pavadinimą jis dabar pritaikė P. E. Trudeau ir jo palydos išvykai. Paralelę P. Worthingtonas randa ne tik pirmą P. E. Trudeau, bet ir jį lydejusiu parlamentu nariu B. Dansonu, W. Deakono kaikiuriose pastabose. Išimti sudaro lenkų kilmės parlamento nario dr. S. Haidaszo tylą, luidjanti šio bendrakeleivio didesni santūrumą ir galbūt apdairumą.

Tokie patys pagrindai?

P. Worthingtonas rašo: "Kai p. Trudeau sako, kaip buvo pranešta iš Kievo, kad Kanadan atvykę ukrainiečiai rado tokių pačių pagrindų politinę struktūrą, kaip ir Sovietų Sąjungoje, tai jis išsena į lankas, ypač jei patis tiki tokiu savo teigimu. Apie 400.000 ukrainiečių, kurie Kanadoje tikėjosi rasti ir rado visiškai priešingą Sovietų Sąjungai sistemą, tikriausiai nejaus didesnę pagarbą Trudeau vyriausybei..." Čia P. Worthingtonas primena spautytojams, kad premjeras P. E. Trudeau neseniai atsisakė pasiūsti tradicinį sveikinimą Ukrainos Išlaisvinimo Sąjungai, nors ją sudaro savo tėvų žemės likimu susirūpinę ukrainiečių kilmės kanadiečiai. Premjerui P. E. Trudeau tada atrodo, kad toks sveikinimas būtų kišimasis į Sovietų Sąjungos vidaus reikalus, duodas pagarbą Maskvai užtarti Kvebeko separatistus. O vis dėlto Maskvoje jis "įsikišo" į sovietų žydų reikalus, nustebindamas Kanados ukrainiečius.

Neužtarė ukrainiečių
P. Worthingtoną papildė grisu-
sio premjero P. E. Trudeau
padarytas pranešimas CBC ra-
dijo programoje "Sunday Maga-
zine". Pokalbyje su CBC atsto-
vu jis prisipažino mėginęs už-
arti žydus, bet vengęs dėl tau-

tinės veiklos suimtu ukrainiečių bei kitų asmenų: "Sovietų Sąjungoje ar Kanadoje aš laikaušiu nuomonės, kad visi asmenys, pažeidę įstatymus nacionalistinėmis apraiškomis, nenusipelnė perdidelių mano simpatijų. Nesijaucių esąs laisvas iškelti atvejus, dėl kurių p. Brežnevą ar p. Kosyginą būtų galėję klausyti: "O kodėl įkalinote kai kuriuos FLQ vadus? Jie juk kovoja už Kvebeko nepriklausomybę. Mūsųkiai taip pat skelbią siekti nepriklausomybės Ukrainai. Kodėl jums turi būti leidžiama uždaryti kalėjimuose savo revoliucinius, o mums neleidžiama?" ("Toronto Daily Star", gegužės 31 d.)

Toks premjeras P. E. Trudeau pasiteisinaimas liudija visišką nesuigaidymą ir sovietinės sistemos nesupratimą, būdingą daugeliui Kanados politikų ir eiliniui piliečiui. Kvebekas gali atsiskirti nuo Kanados demokratių keliu. Tam tikslui R. Levesque netgi turi įsteigęs separatistinę kvebekiečių partiją, kaituc tarpu Ukrainoje ir kitose sovietų "respublikose" veikia tik Kremliaus įsakymus vykdančių kompartijos vietiniai skyriai. Jokie nacionalistiniai sąjūdžiai negyziustuojai ir negali egzistuoti, nes jų steigėjai tuojau pat atsičiumti darbo stovyklose ar psichiatrinėse ligoninėse, kur jau užduarytas nemažas skaičius net pažiūrą rusų intelektualų ir rašytojų, bandžusių puoselėti laisvės idėjas. Nė vienas jų nebuvo nuzudęs savo valdžios pareigino, kaip yra padarę FLQ karstakosiai teroristai.

Priekaištai parlamente

Dėl tokio politiniu požiūriu visiškaiai naivaus ir nevykusio pralūgimo premjerą P. E. Trudeau federaciniam parlamente atstovai — Steve Paproski ir Eldon Woolliams. Pasmėrkimo P. E. Trudeau susilaukė ir iš ukrainiečių kilmės Ontario provincijos sekretoriaus J. Yaremko: „Premjero P. E. Trudeau vizita Sovietų Sąjungai są laikau didele tragedija visiems Kremliaus komunistinės diktatūros pavergtusiems. Didžioji dalis įvykių, kuriuose jam teko dalyvauti, suteikė respektą komunistinei sistemai, kokia ji dabar yra Sovietų Sąjungoje. Jo pasirašyta bendravimo sutartis kanadišką demokratiją sulgijusi totalistine diktatūra...“ (The Globe and Mail”, birželio 1 d.).

Dienraščio vedamasis
Toje pačioje laidoje minėtasis Toronto dienraštis paskelbė ilgąką vedamąjį "Negalima nė lyginti", cituodamas premjero P. E. Trudeau CBC radijo programoje "Sunday Magazine" tartus žodžius ir primindamas Toronto universitetui leidinį "Ukraine – A Concise Encyclopedia", kurios ištraukos atskleidžia Ukrainos laisvės kovą, Maskvos teroro metodus. Jau 1919-21 m. buvo sunaikinta apie 100 000 lais-

vės siekusių ir už ją kovojusių ukrainiečių. 1930 m. iš Ukrainos buvo išstremta nemažiau kaip 650.000 vyrų, moterų ir vaikų, o 350.000 pabėgė iš kaimų ir prieglaudos įjieskojo miškuose, kur juos vėliau surado negalėstin-gioji NKVD. Buvo suimta ir apie 5.000 ukrainiečių tautinio judė-jimo vadų, kurių tik 45 susilau-ė oficialaus teismo. Žudymai, trėmimai ir priverstinio Ukrai-nos sukolchozinimo sukeltas ba-das pareikalavo daugiau kaip 3 milijonų ukrainiečių gyvybių. Laikraštis klausia: "Ką gali p. Trudeau nesiskaityti su istorija? Kaip jis gali sulyginti FLQ te-ristorius su tais ukrainiečių mi-lionais, Kanados teismų spren-dimais su sovietų teismų baus-mėmis (psichiatrinėmis ligoni-nėmis ar vergų stovyklomis)? Kaip jam gali leisti jo intelek-tas, naminint jau žmogius šer-dies, nemynt jai sulygynimą?"

Žurnalisto kritika

Karčių minčių premjerui P. E. Trudeau nepaspykštoje ir čekų kilmės dienraštyje "The Toronto Telegram" nuolatinis bendradarbis Lubor J. Zink. Jis cituoja sovietų kompartijos vad. L. Brežnevo XXIV suvažiavime tartus žodžius: "Pilnas socialistinių principų triumfas visame pasaulyje yra nesivengiamas. Mes negalėsime jėgų šiam triumfui įgyvendinti..." L. J. Zink tebsi, kad premjeras P. E. Trudeau, nesiskaitydamas su faktais, bando mums įtikinti, jog viskas jau pasikeitė ir atėjo lai-

kas susibūriauti su Kremliaus vadais. Jokio pasikeitimo L. J. Zink neranda, nes Sovietų Sąjunga vis dar tebevaldo beveik pusę Europos, prieš nepilnus trejus metus okupavo komunistinės Čekoslovakiją, siekia duoti "žmogiską veidą" raudonojo fašizmo pabaisai. Čekoslovakijoje tebėra penkios sovietų kariuomenės divizijos. Premjeras P. E. Trudeau šiltai Maskvoje sutikus sovietų kompartijos vadą L. Brežnevą nuskubėjo į

Pasaulio įvykiai

PILIETINIS KARAS NEPRIKLAUSOMA BENGALIJOS RESPUBLIKA
pasiskelbusiems Rytų Pakistanę gali baigtis pasaulinio masto tragiška, jeigu nebus sustabdyta netikėtai prasidėjusi choleros epidemija. Ji buvo pirmiausia pastebėta Indijoje, kurią užplūdė beveik penki milijonai pabėgėlių iš R. Pakistano, užplūdžiusių 500 paskubomis įrengtų stovyklų. Nevisi pabėgėliai čia turi pastogę — daugelis jų gyvena pakelėse po atvirą dangumį. Didžioji pabėgėlių dalis yra Indijos Vakarų Bengalijos valstybėje, kur cholera jau mirė apie 8.000. Indijos parengtųjų teigimu, išvargę ir alkani pakistančiai nuo choleros krinta kaip musės. Kaikuriuose vietovėse teko atsiskyti tradicinio sudeginimo ir mirusiųjų palaikų užkasti žemeje. Epidemija dar labiau sustiprins šį Bengalijos ilan-

kos artėjancios sezoninės tropikų liūtys. Indijos vyriausybė kreipėsi į Raudonąją Kryžį ir pasaulio kraštų vyriausybes, prašydama skiepi, serumo ir vaistų sergantiesiems gydyti. Choleros šaltinis, be abejonės, yra ne Indijoje, bet pačiame R. Pakistane, iš kur Indija kasdien susilaikia apie 100.000 bėglių. Deja, centrinė Pakistano vyriausybė užsieniečių neįleidžia į R. Pakistaną ir, atrodo, neskelbia karo cholerei. JAV kongreso komiteto Azijos ir Ramiojo vandenyno reikalams pirm. C. Gallagher, applankęs pakistaniečių pabėgėlių stovyklas Indijoje, R. Pakistaną apkaltino tautžudyte R. Pakistane. Spaudos konferencijoje Kalkutėje jis atskleidė, kad pagrindinius V. Pakistano tikslus — išžudyti nepriklausomybės norėjusio R. Pakistano inteligentiją ir išstumti Indijon visus indiečių kilmės R. Pakistano gyventojus.

POSEDŽIAI LISABONOJE

S. Atlanto Sąjungos penkiolikos kraštų užsienio reikalų ministrai turėjo jau tradicinę tapusią pavasario konferenciją Lisabonoje. Dėmesio centre buvo Maskvos pastaruoju metu siūlomą Varšuvos Sąjungos ir S. Atlanto Sąjungos kariuomenių sumažinimas. Kanados užsienio reikalų ministris M. Sharp norėjo, kad S. Atlanto Sąjunga šiam reikalui pasiskirtų savo atstovą. Konferencijos dalyviai betgi nutarė tenkintis įprastinėmis diplomatinėmis priemonėmis, kol išryškės tikrieji Maskvos siekiai. Jeigu būtų rimto pagrindo pradėti derybas su sovietais, vakariečių konkrečius pasiūlymus aptartų ir paruoštų rudėnį Briuselyje sušaukta konferencija.

TĀRĒŠĀJ SOCIĀLISTAI

Trīs dienas Helsinkijē truko vadinamojo socialistu internacionālo posēdžiai, kuriuose dalyvavo socialistu valdomu kraštu vīrausvībiu vadai ir apie perga-

BAIGESI KONGRESAS

Čekoslovakų kompartijos XIV kongreso baigminiuose posėdžiuose vadū vėl buvo perrinktas ligolinsis I sekr. Gustavas Husakas. Centrinį 132 narių komitetą pakeitė 115 narių komitetas, kurin išrinkti 54 naujajai nariai. Užkulisyje buvo išspres-ta suspensudo A. Novotny problema — jis vėl grąžintas į kompartiją, nors būdamas vadū 1953-68 m. puoselėjo stalinini terorą ir organizavo bylas nieku nenusikaltusiems geriem partiečiam. Matyt, A. Novotny grąžinimo kompartijon buvo pa-raikalavęs L. Brežnevas, nes čekoslovakai komunistai dar nėra užmirše jo nusikaltimu

SVEČIAI IŠ RUMUNIJOS

vyo paprašyta neminėti dabartinės žydų problemos Sovietų Sąjungoje. Pažado ji laikėsi, leisdamą ji sulaužyti vienam savo delegacijos nariui, pasmerkusiam naująją stalinizmą ir žydų vergiją Sovietų Sąjungoje. Nors G. Meir pati šios temos nebuvo palietusi, trys šimtai demonstrantų pasirodė Helsinkio gatvėse su plakatais, patariančiais premjeriui tuojau pat grįžti Izraelin. Su dideliu vargu jai pavyko įpiršti rezoliuciją, reikalaujančią ginklavimo balanso tarp arabų kraštų ir Izraelio.

Praha ir pakartojo savo doktrīnā, kad Čekoslovakijas niekas negadēs išvauduoti iš Maskvos glēblio. L. J. Zink pabrēža: "Jei-gu p. Trudeau norā bičūliautis su Kremliumi būtū atskleides 1968 metais, kad siekē liberalū partijos vadovybēs, jis nebūtū buvęs išrinktas pakeisti L. B. Pearsono. Nemanyčiau, kad šis mano teigimas būtū nelogiškas persistengimas" ("The Toronto Telegram", gegužės 31 d.). V. Kst.

